

Кафедра

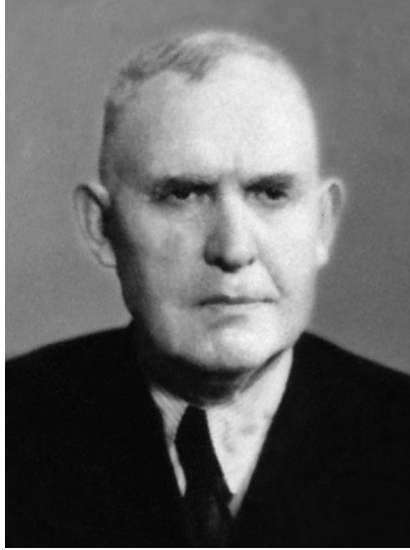
Тільки-но згадую історію з «Відлюдником», першим моїм перекладом, що вийшов окремою книжечкою у видавництві Львівського університету (1962), одразу ж переносюся думкою у ті далекі часи: навчання в університеті, випускні екзамени, тривалі пошуки праці у Львові й поза Львовом... Перед очима постає професор, який вів нашу групу, десять «класиків», від початку й до закінчення наших студій на факультеті іноземних мов (відділ класичної філології), – Соломон Якович Лур'є. Ми називали його – *наш професор*. До цього поважного слова (Соломон Якович був тоді єдиним професором на кафедрі) ми додавали й те особливо тепле *наш* з двох причин: він провадив лише нашу групу – навчав грецької мови й історії Греції, вів спецкурс із вивчення складового кріто-мікенського письма, а ще – ставився до нас не лише як до студентів, а наче до своїх близьких друзів, навіть рідних; особливо – коли ми, вже випускники, збирались у нього вдома на гурткові заняття (але про це згодом).

«Випадок крутить усім. Наші задуми – забавка долі. / З долею не сперечайсь – випадок крутить усім...», – читаємо в елліністичного автора. Є, мабуть, у тому глибоко прихована правда: якщо випадок уявимо собі як точку, то з тих точок і викреслюється лінія долі (до речі, свою книжку, де вміщено літературні портрети викладачів Львівського університету, серед яких і Соломон Лур'є, я так і назвав: «Лініями долі». Львів: Літопис, 2003).^{*} Отож, «випадок крутить усім»: я випадково опинився на класичній філології (не пройшов за конкурсом на історичний); випадково, переслідуваний за «космополітизм», після багатьох переїздів, Соломон (останнє, перед Львовом, місце праці – Одеський інститут іноземних мов). Соломон Якович з 1908 року навчався на історико-філологічному відділі Петербурзького університету – слухав лекції відомих вчених: Ф. Ф. Зелінського, М. І. Ростовцева, історика-джерелознавця С. О. Жебельова). Скоро, однак, з'ясувалося, що у рідній Alma Mater, через недоброзичливців, йому вже годі було розраховувати на місце. Ось тоді, знову ж випадково, Соломон Якович, кажуть, в одному із часописів, що лежали на письмовому столі, побачив оголошення про конкурс на кафедрі класичної філології Львівського університету. Не вагаючись, він подав заяву. І восени 1953 року його прийняли на посаду професора кафедри. Так почався останній, львівський, період життя Соломона Яковича... Випадково, вже згодом, 1958 року, у пісках Єгипту було знайдено комедію «Відлюдник», про що, знову ж таки, – згодом.

Класична кафедра Львівського університету, хоч її тоді очолював сам Зевс (так ми називали завідувача – доцента Михайла Йосиповича Білика), мала свої приміщення не на самому Олімпі, а поперехом нижче, у лівому крилі університету; на найвищому, четвертому, поверсі був «ін'яз» і

^{*} Висловлюю подяку Белі Лебедевій, членові сім'ї професора, за матеріали і світлини, а також Андрієві Ясіновському за уточнення біографічних даних Соломона Лур'є.

військова кафедра, куди ми, за військовою спеціальністю артилеристи, ходили на «воєнку». Аудиторні вікна звернені тут до сонця; в погодні дні воно разюче б'є у вічі, аж сліпить, а під літо ще й нестерпно припікає. У нас же, «на класиці», – сутінно, наче в сутеринах: крізь вікна, що виходять в університетський дворик, видно хіба що сірі стіни й водостічні труби. До того ж класика (нині тут філософський факультет) розташована на піврівня нижче

від третього поверху; туди, вузьким проходом униз, веде з десяток дерев'яних східців. Зранку, об одній і тій же годині, вони натужно порипували, наче зойкали, – знак того, що у свої сутінні володіння ступає Зевс.

Було нас, на класиці, десятеро: шість дівчат і чотири хлопці. Двоє найстарших, Дозьо і Зеник, лизнули іще гімназійної латини. Інші починали «з нуля». Серед усіх вирізнявся Юрко: густо смаглявий, непосидючий, спраглий сонця й руху (мав у собі щось від кавказького чи арабського світу), а ще – дивакуватий: схопитись, бува, ні з того ні з сього під час перерви, підбіжить до дошки й одним махом, кожен раз однаково вправно й точно, обведе крейдою обриси Криму, де стільки сонця й морського простору. Були ми там, до речі, у сонячному Криму, наприкінці навчання, з Соломоном Яковичем, увесь півострів з'їздили – на місцях грецьких колоній, у лапідаріях, відчитували старогрецькі написи. Після занять, місячними вечорами, посідавши на узбережжі, ми співали народних пісень (майже вся наша група – з села), не оминаючи, звісно, й тієї: «Місяць на небі, зіроньки сяють,

/ Тихо по морю човен пливе», бо ж уперше бачили те море. Професор зацікавлено слухав; можливо, й він уперше чув українську, народну, а коли ми переходили на російсько-мовну естраду (вона тоді домінувала), то не конче був тим задоволений – просив заспівати ще якусь, із народних.

Вирізнявся Юрко й тим, що він один серед нас по-справжньому цікавився політикою: читав газети, був у курсі міжнародних подій. Окрім обов'язкової німецької, самостійно вивчав англійську; цілі зошити списував англійськими словами й висловами, старанно вправляючись у вимові («Андрію, вчи англійську!» – всіляко заохочував мене: ми товаришували й сиділи разом за студентською партою). Жваво підхоплював свіжу у ті часи джазову музику, що проривалися крізь залізну завісу, охоче спілкувався зі «стилягами», хоча зовнішньо їх не наслідував. Відвідував секцію плавання. До «мертвих мов» таки не прихилився душею. Поривався на біологію. «Я з вас, товаришу Батюк, зроблю латинника!» – стояв на своєму завідувач, і таки не дав здійснитись Юрковій мрії. Але не вбив її. Юрко й далі викреслював на дошці обриси Криму, пальцями по парті вистукував джазові ритми,